

Oslo, 22. juni 2015
Vår ref.228 /AC/TLH

Høringsuttalelse til NOU 2015:2, Virkemidler for et trygt skolemiljø

Norsk psykologforening viser til Djupedal utvalgets rapport (NOU 2015:2) som er et omfattende stykke arbeid. Mange av våre medlemmer som arbeider med innsats blant annet knyttet til mobbeforebygging, intervensjoner og oppfølging av mobbesaker, ser utvalgets utredninger som nyttige og med gode beskrivelser av utfordringene. Utvalget kommer med en lang rekke forslag til tiltak, Psykologforeningen har merknader til noen utvalgte tiltak og temaer.

1) Inkluderende skole- en ny statlig satsing

Det bør være en prioritert samfunnsoppgave på nasjonalt og kommunalt nivå å forebygge mobbing og mobilisere nødvendig innsats når det inntreffer. Ambisjonen må være å oppdage og følge opp enhver mobbesituasjon både for offer, utøver, deres familier og nære omgivelser. Mobbing kan forårsake sykdom, psykiske helseplager, sosial isolasjon, forhindrer nødvendig utdanning og skaper store belastninger for barn og deres familier. Våre medlemmer har kommet med innspill om at mobbeforebygging lokalt involverer mange sektorer i tillegg til skole og familie. Det omfatter eksempelvis også kultur- og fritidstilbud, og det involverer blant annet helsetjenester og PP-tjenester. I arbeid med bekymringsfullt fravær i skolen avdekker kommunepsykologer mange mobbesaker, dårlig psykososialt miljø på skolen og dårlig relasjon til lærer som hovedårsak til fravær. Ofte følger konflikt mellom skole og hjem, sykemeldte foreldre, familier i oppløsning og fastlåste situasjoner. Det kan kreve oppfølging fra mange instanser når mobbesaker følges opp. I Djupedal-utvalgets

innstilling foreslås «et lag rundt elevene». Utvalget har imidlertid ikke forholdt seg til den pågående satsingen på psykologer i kommunale tjenester, som forvaltes av Helsedirektoratet. Satsingen bidrar til å styrke det kommunale psykiske helsetilbudet og forebyggende psykisk helsearbeid. Disse kommunepsykologene samarbeider i stor grad med skoler og er involvert i både mobbeforebygging og oppfølging/behandling. I Stortingsmeldingen om fremtidens primærhelsetjeneste er bedre samordning av tjenester til barn og unge et tema, og psykologer foreslås lovfestet. I Stortingsmeldingen om Folkehelse som nylig er behandlet i Stortinget er mobbing definert som et folkehelseproblem. Psykologforeningen la i sitt innspill vekt på at mobbeforebygging bør være et nasjonalt satsingsområde (se vedlegg 1).

Norsk psykologforening støtter på denne bakgrunn inkluderende skole som ny statlig satsing, og oppfordrer til samarbeid mellom Kunnskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Barne- integrerings- og likestillingsdepartementet slik at ulike innsatser sees i tilstrekkelig sammenheng.

2) Forslag om å endre PP-tjenestens mandat

Våre medlemmer rapporterer ikke om at Opplæringslovens mandat i seg selv er problemet. Den gir de rammene som skal til for å jobbe forebyggende og systemisk, men ressurser prioriteres til utredning og oppfølging knyttet til spesialundervisning og oppfølging av enkeltelever fordi dette er rettighetsfestet. Systemarbeid prioriteres ned mange steder. Rapportering fra skolen dreier seg hovedsakelig om faglige resultater og læringsmiljø og psykososiale forhold på skolen ikke er gjenstand for samme systematiske kartlegging og rapportering. Her ligger det et potensiale til sterkere innsats lokalt, gjennom lokalt folkehelsearbeid forankret i Folkehelseloven. Lokale planer må omfatte forebygging og oppfølging av mobbing, og utviklingen systematisk overvåkes og evalueres lokalt.

Psykologforeningen støtter intensjonen om å styrke systemrettet arbeid med å utvikle godt psykososialt miljø, men sannsynligvis bør innsatsen rettes mer mot implementering av de lover og deres formål som allerede er på plass. Her vises det også til forslag om innsats for å øke den lokale kompetansen på området.

3) Styrket håndheving av Opplæringsloven

Dagens klagesystem fungerer ikke tilfredsstillende og Barneombudet er foreslått som klageinstans. Barneombudet har sin viktigste oppgave i å helt uavhengig tale barn og unges sak. Det er grunn til å mene at dersom Barneombudet blir saksbehandlende og dømmende instans i klagesaker knyttet til mobbing, risikerer vi både at situasjoner oppstår der barn ikke får medhold, eller at skolen aldri opplever seg hørt. Dette kan undergrave Barneombudets viktige rolle og legitimitet som talerør for barn og unge, og redusere muligheten for læring i skolen når det gjelder håndtering av slike saker.

Det er grunn til å anta at ny innsats for å forebygge mobbing vil avdekke flere saker og generere flere klager. Dette gir grunn til å vurdere om øket omfang tilsier at klager bør behandles lokalt, slik forvaltningsprinsippet ofte er for saker av et visst omfang. Forslaget om å gi klageadgang allerede fra en situasjon med mistanke om mobbing får et visst gehør hos våre medlemmer, fordi vedtak ofte fattes sent i en klagesak. Da er ofte situasjonen allerede

alvorlig og tilspisset. Det bør være et mål å avdekke flere saker og sette inn ressurser og tiltak så snart som mulig for å unngå skadevirkninger og fastlåste situasjoner. Dette vil også kunne øke omfanget av klagesaker.

Psykologforeningen ser at det er behov for sterkere håndheving av Opplæringsloven, men ser ikke at Barneombudet som klageinstans er det rette virkemidlet.

4) Styrking av skoleeierskapet

Styrking av skoleeierskapet pekes på som vesentlig også av våre medlemmer. Det er nødvendig for å få en mer helhetlig og likeverdig håndtering av mobbesaker, samt kvalitetssikring av skolens arbeid med å fremme et godt psykososialt skolemiljø (jfr. Opplæringslovens § 9A-1). Skolene må arbeide systematisk og kontinuerlig med det psykososiale skolemiljøet, og det bør knyttes systematisk rapportering fra rektor på dette. Både implementering og evaluering av mobbeforebyggende programmer eller programmer som fremmer psykososialt miljø er preget av for lite systematikk og kontinuerlig innsats. Mange steder oppleves det at det utelukkende er rapportering av faglige resultater på bekostning av det systematiske arbeidet med det psykososiale skolemiljøet. Dette får ofte konsekvenser i form av nedprioritering av ressursbruk og systematikk knyttet til det psykososiale skolemiljøet. Dette bør knyttes til lokalt folkehelsearbeid (jfr. Folkehelseloven).

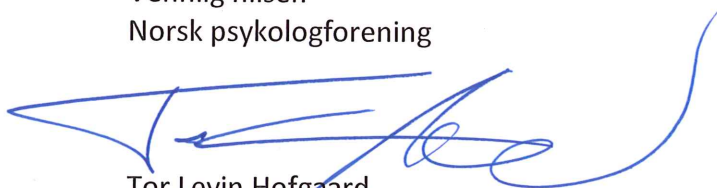
Norsk psykologforening mener psykososialt skolemiljø og mobbeforebygging/oppfølging bør rapporteres systematisk til skoleeier og være en viktig faktor i systematisk lokalt folkehelsearbeid (jfr. Pkt. 1)

5) Involvering og samarbeid med foreldre

I rapporten understrekes det at mobbing er ikke bare noe som rammer eleven, men hele familier. Dette er viktig å ta på alvor. I praksis utvikles ofte skole-hjem-samarbeidet til uenighet og konflikt, noe som forhindrer konstruktivt arbeid rundt eleven. I tillegg til dette øker mobbing sannsynligheten for å utvikle fravær fra skolen. Vår medlemmer forteller hvordan dette rammer familiene. Foreldre sykemeldes fra egen jobb, de mister kontakt med nettverket sitt, søsken blir skadelidende m.m.

Norsk Psykologforening mener «et lag rundt elevene» i stor grad må handle om et lag rundt eleven og familien.

Vennlig hilsen
Norsk psykologforening

Tor Levin Hofgaard
President

MELD.ST.19 2014-2015

FOLKEHELSEMEDLINGEN

Innspill fra Norsk
psykologforening

Psykisk helse i folkehelsearbeidet

Norsk psykologforening mener det er et stort fremskritt for befolkningens helse, at Regjeringen så tydelig og omfattende inkluderer psykisk helse i arbeidet med folkehelse. Psykisk helse er en viktig del av alles helse, og har i for stor grad vært neglisjert i folkehelsesammenheng. Fokus på psykisk helse i folkehelsearbeidet er derfor et viktig signal og en nødvendig politisk prioritering.

Folkehelsemeldingen peker på den helhetlige samfunnsinnsatsen som kreves fra ulike sektorer (barnehage, skole, arbeidsliv, tjenesteapparat, frivillig sektor og befolkningen gjennom godt foreldreskap, osv). Det er ikke en sektor eller en tjeneste som alene bidrar til å styrke individers mestring, trivsel, sosial tilhørighet eller som alene kan forebygge ensomhet og isolasjon, vold og overgrep, mobbing, fravær i skolen, uføretrygd og utenforskap.

Det formidles mange gode intensjoner og beskrivelser av ulike myndigheters innsatsområder både i skole, arbeidsliv, familievern, barnevern, helsetjeneste og i utvikling av samarbeid mellom tjenesteområder. Eksempelvis omtales behovet for å styrke sammenheng og samarbeid mellom skole og helsetjeneste og styrking av PP-tjenestens systemarbeid og bidrag til godt læringsmiljø. Dette er viktige innsatsområder også slik Psykologforeningen ser det.

Psykologforeningen er tilfreds med at psykologer omtales som en viktig ressurs både i folkehelsearbeidet og i forebygging av psykiske helseplager og i utviklingen av en primærhelsetjeneste som kan tilby utredning, diagnostisering og behandling for psykiske helseplager. Dette er i tråd med den utvikling av psykologers bidrag til å løse samfunnets utfordringer Norsk psykologforening lenge har arbeidet for. Dette er også i tråd med erfaringer fra de psykologer som er tilsatt med midler fra helsemyndighetenes satsing på rekruttering av psykologer til kommunene (100 mill. kroner i 2015). Psykologene arbeider både helsefremmende, forebyggende og med utredning og behandling.

Regjeringen vil etablere et eget program for psykisk helse i lokalt folkehelsearbeid. Dette mener vi er et *veldig viktig grep*, slik at kommunene kan gjøre egne vurderinger av «hvor skoen trykker» lokalt og styrke innsatsen på prioriterte områder med ekstra økonomisk støtte. Vi får stadig tilbakemeldinger fra våre medlemmer om at det foregår mye god forebyggende innsats i kommunene, men ikke nødvendigvis styrt av de viktigste behovene, men mer av hvilke tilskuddsordninger som finnes sentralt.

Hva bør Stortinget bidra til å forbedre i det videre arbeidet med psykisk helse i folkehelsearbeidet:

- Nasjonal plan:

Meldingen peker i stor grad på gode innsatsområder og arbeid som er i gang.

Det mangler imidlertid nasjonale mål, og en tydelig statlig ambisjon når det gjelder psykisk helse i folkehelsearbeidet. Hvilke resultater skal innsatsen evalueres i forhold til? Eksempelvis burde mobbing i skolen være et område for målrettet innsats.

Mobbing har omfattende konsekvenser for barn og unges psykiske helse og gjennomføring av skolen. Det foreligger evidensbaserte programmer vi vet har effekt.

Det bør kunne satses nasjonalt på et program der mobbeforebygging ikke implementeres tilfeldig, men systematisk slik at forekomsten reduseres.

- Barnehager:

I tillegg til i hjemmet er barnehagene den mest sentrale arenaen for barn og unges utvikling og bidrar til å legge grunnlag for deres psykiske helse (Folkehelseinstituttet).

Derfor må kompetansen til å se barns behov styrkes hos alle de som jobber med barn.

Barnehagene må også ha tilgjengelig rådgivings, veiledning, utrednings og tiltakskompetanse lett tilgjengelig for å sørge for forebyggende og

utviklingsfremmende tiltak. *Vi mener denne typen satsing på utvikling og kvalitet til barnehagene bør løftes frem og være en del av regjeringens systematiske satsing på psykisk helse i folkehelsearbeidet.*

- Psykisk helse i skolen:

Kunnskap om psykisk helse og sammenheng mellom tanker, følelser og adferd

beskytter mot psykiske problemer. Stadig mere forskning viser at opplæring som på ulike måter knyttes til psykisk helse, tanker, følelser og adferd, har en god

forebyggende effekt på psykiske problem og lidelser. En strukturert studie i

Trøndelagskommuner viste at færre barn utviklet symptomer på angst når de på

skolen fikk et universelt preventivt angstopplegg på skolen (Aune & Stiles, 2009). I en

nylig publiserte artikkel i Lancet vises det til en studie der man fant en nedgang i

forekomsten av selvmordsforsøk på mer enn 50 prosent med gjennomføring av et

program (YAM) om bevisstgjøring av egen psykisk helse hos ungdom. Undersøkelsen

omfattet nærmere 170 skoler i ti EU-land. I Norge viser også forskning at programmet

VIP (Veiledning i psykisk helse) i Videregående skoler gode effekter på forekomst av

selvrapportert angst og mobbing, som blir redusert med 30 %.

I dag er det tilfeldig hva slags undervisning og kunnskap elevene ved grunn- og videregående skoler får om disse temaene.

Regjeringen bør utrede hvordan kunnskap om psykisk helse kan være en integrert del av lærerplanen med egne kompetansemål.